

Abraham Santee Leuringh 1796 - 1863

Deel 2

Sikke
Cazemier

In 1856 meldde A.S. Leuringh via een advertentie in de Groninger Courant het plotseling overlijden van zijn echtgenote Adriana van Roijen:

Heden morgen overleed onverwacht, na een langdurig lijden, mijne beminde Echtgenote ADRIANA VAN ROIJEN in den ouderdom van ruim acht en vijftig jaren, en na eene gelukkige echtvereniging van 21 jaren. Diep bedroefd staar ik haar met mijne kinderen en hare eenige zuster na. Hoe zwaar ons dit verlies valt te dragen, zal ieder kunnen beseffen, die de dierbare overledene gekend heeft.

Leek, den 28 Nov. 1856

A.S. LEURINGH

Adriana van Roijen was een van de drie kinderen van Jacobus van Roijen, die in Doldersum (toen gemeente Vledder) eigenaar was van een uitgestrekt grondgebied. Zijn zoon Stephanus Jacobus van Roijen, geboren in 1796 had rechten gestudeerd. In 1846 overleed hij, 50 jaar oud en ongehuwd. Adriana's jongere zuster Margyn overleed slechts drie maanden na haar. Het nagelaten grondbezit van de Van Roijens komt verderop in dit verhaal nog ter sprake.

Burgemeester en vervener

Als burgemeester van Leek, tevens groot vervener, rapporteerde Abraham Santee Leuringh in 1847 aan het provinciaal bestuur van Groningen. Zijn rapport handelde over de gesteldheid van de venen. In zijn rapport maakte Leuringh zijdelings een opmerking over het misgewas der voornaamste levensbehoefte. Burgemeester Leuringh doelde

daarbij op de aardappelziekte die in de jaren 1845, 1846 en 1847 op verschillende plaatsen in Europa hongersnood veroorzaakte, ook in ons land toesloeg en aanleiding gaf tot opstanden. Het was een tijd van bittere armoede die ook de handel in turf onder druk zette. Leuringh rapporteerde over het jaar 1846 en zei over de gesteldheid van de lage venen dat de productie gelijk was aan die van het jaar 1845. De aftrek van baggerturf was zeer gunstig, gepaard met voldoende prijzen. De hoge venen daarentegen vertoonden een geheel ander beeld. De handel was lusteloos. Dat was mede een gevolg van de lage stand van het water. De ondiepe afvoerkanalen droegen niet weinig bij aan de lusteloze stemming. Schipper en vervener werden geconfronteerd met hoge onkosten bij de afvoer van het product en konden daardoor weinig winst maken. Zij maakten slechte rekening. Eindconclusie: in de lage venen was de aftrek zeer gewild, in de hoge venen zeer gering. De oorzaak kan wellicht ten dele worden gezocht in het verschil tussen de afvoertrajecten. Hoogveenturf werd voornamelijk gewonnen in de omgeving van Zevenhuizen en had een relatief lange weg te gaan over wijken en diepen voordat de turfschipper diep vaarwater bereikte. Schepen met baggerturf geladen, gewonnen in de lage venen bij Tolbert en de Traan, bereikten het diepe vaarwater veel gemakkelijker.

Van het voorgaande jaar was veel hoogveenturf overgebleven, aldus de heer Leuringh. In 1846 was er weinig handel in deze turfsoort, de trage stemming is mede toe te schrijven aan

het feit dat in de steden vaak steenkolen worden gebruikt in plaats van turf. Op het platteland is men – zo valt tussen de regels door te lezen – door de armoede gedwongen veelal aangewezen op het gebruik van zogenaamde greimank, spitten en heideschalen. Deze woorden zijn synoniem voor minderwaardige soorten brandstof bestaande uit stukken zode vermengd met heidewortels (= heidespitten) en heideplaggen. Greimank wordt nog aangetroffen in het Fries waar met het woord griemank wordt bedoeld op mengelmoes.

Kortom: het ging om brandstofsoorten van zeer geringe kwaliteit en waarde, die in de venen voor weinig geld verzameld konden worden. Geld voor turf van goede kwaliteit bezaten de mensen niet.

De vooruitzichten voor de hoge venen blijven ongunstig, aldus de burgemeester, omdat teveel overgebleven turf aan het verbrokkelen is. Hij verwachtte in mei, juni en juli verliezen van omstreeks 10%, in augustus een verlies van 15% niet alleen op de veenspecie en arbeidslonen, doch ook op de accijnzen. Zoals eerder werd aangegeven, werden de turfaccijnzen in 1865 afgeschaft.

A.S. Leuringh als paardenliefhebber

Op een landbouwtentoonstelling te Groningen gehouden in 1853 ontving A.S. Leuringh een gouden medaille wegens de bekroning van zijn span koetspaarden, ‘inlandsch ras’ (Nieuwe Rotterdamsche Courant).

In het Algemeen Handelsblad van 1 september 1859 werd verslag gedaan van de feestelijkheden die in Groningen werden gehouden ter gelegenheid van de

De 'Tolberderstraat' omstreeks 1900.

herdenking van Groningens Ontzet op 28 augustus. Daar waren ook altijd paardenkeuringen aan verbonden:

Aan den Heer A.S. Leuringh van de Leek werd als eigenaar van het schoonste der mededingende chaispaarden, een zwarte merrie, 4 jaren oud, de prijs bestaande in een volledig chaistuig, rijk gemonteerd, uitgereikt.

Ook in de jaren 1860 en 1862 behoorde de heer Leuringh tot de prijswinnaars. Op de keuring die ter gelegenheid van Groningens Ontzet op 27 augustus 1860 werd gehouden, verwierf hij met een zwarte 5-jarige merrie de prijs voor het schoonste paard. De deugden van dat paard werden door kenners hoog geprezen. De eigenaar werd vereerd met een fraai zilveren olie- en azijnstel. Ook in 1862 viel de heer Leuringh in de prijzen.

A.S. Leuringh als landbouwkundige

Evenals zijn hiervoor besproken vader Johannes Hendericus Leuringh, schuwde Abraham Santee experimenten niet. Dat wordt duidelijk uit een krantenartikel uit 1853:

INGEZONDENE STUKKEN

De ondergeteekende meent het landbouwend publiek geen ondiens te doen, door een goeden raad mede te deelen tegen het zoo dikwijls aangekondigde bederf in de pas uitgezaaide rogge. De oorzaak van het bederf is veeltijds toe te schrijven aan insecten, die aan de wortels of vezels knagen, vooral op grond, waarvan de laatste oogst, boonen, koolzaad of ook wel boekweit is geweest; om de insecten, die zich in deze holle stoppelen ophouden, te verdelgen, is het een

GROOTE VERKOOPING

VAN

DENNEN.

Mr. H. P. WICHERS, Notaris te *Leek*, gedenkt, ten verzoeke van den Heer A. S. Leuringh, Burgemeester te *Leek*, op *Woensdag* den 8 Februarij 1854, des voormiddag precies te 9 uur, te beginnen op de Havezathe *Ter Heijl*, publiek te verkoopen:

Min of meer 1500 *fraaije*, *regtopgaande DENNEN BOOMEN*, waaronder 60 voet lengte, geschikt voor Masten, Balken, Platen, Goten, Spanten, Heijl en Seinpalen.

Voorts nog eenige perceelen SCHEL- en KAPHOUT, in de *Oude Tij*, op *Ter Heijl*, behoorende aan Heer J. H. Leuringh, te *Tolbert*.

vereischte zulk stoppeland, één of beter twee maal dunnetjes te ploegen en daarbij zeer fijn te eggen, of is het land bijzonder los (Stuifzand) is eggen alleen voldoende (men mag op zulk soort van land het overbrengen van vette leemaarde niet vergeten). Een tijd lang na de eerste bewerking wordt het land bemest, geploegd en als geschikt beschouwd om te worden bezaaid.

Lijdt het uitgezaaide reeds aan dit kwaad, dan doet men wel, zulk land bij vochtig weer of op een stillen avond met drooge kalk te bestrooijen; daarenboven is het aan te raden de haardasch, bij voorkeur uit lage veenen, droog al is het ook in overdekte potten te bewaren, ten einde dit afval tegelijk met de rogge over het land te zaaijen.

*Leek 10 Dec.
1853*

A.S. LEURINGH

A.S. Leuringh als landeigenaar en koopman

De Groninger Courant van 5 december 1851 maakte melding van de herbenoeming door Zijne Majesteit van o.a. de heer A.S. Leuringh als lid van de directie van de Maatschappij van landeigenaren en vast beklemden meijers in Groningen. Wanneer de gelegenheid zich voordeed, kocht en verkocht Leuringh ook wel eens een woning. Zo was hij in 1830 eigenaar van woning nr. 26 in de Tolberterstraat en mede-eigenaar van Huis 37 en 37A eveneens in de Tolberterstraat.

In 1856 bleek A.S. Leuringh te Leek eigenaar te zijn van de onder het recht

GROOTE
Houtverkoop.

Mr. H. P. WICHERS, Notaris te *Leek*, gedenkt, ten verzoeke van den Heer A. S. LEURINGH, Burgemeester te *Leek*, op WOENSDAG en DONDERDAG den 3den en 4den Januarij 1855, telkens des voormiddags precies te half 10 uur, op de Havezathe *TRR HEIJL*, publiek, op Boelgoeds-Voorwaarden te verkoopen:

Min of meer 500 zware **EIKEN STAMBOOMEN**, in het zoogensamde *VAGEVUUR*, zijnde echt korrelig Boschhout, en 1000 **fraaije DENNEN**, geschikt voor **MASTEN**, **SPANTEN** en **PAALWERK**. — Zullende den eersten dag de Eiken en den tweeden dag de Dennenboomen worden verkocht.

van beklemming verhuurde boerderij *Kroonsveld* te Oldekerk, groot ca 52 hectare. Hij had daardoor recht op een vaste jaarlijkse huur van 60 gulden, te voldoen op Midwinter.

A.S. Leuringh als bouseigenaar en houtverkoper

In 1853 maakte de Leekster notaris Mr. H.P. Wichers bekend dat op 8 februari 1854, te beginnen op de *Havezathe Ter Heijl*, ten verzoeken van de heer A.S. Leuringh, burgemeester te Leek, publiek zullen worden verkocht: Min of meer 1500 fraaije, regtopgaande DENNEN BOOMEN waaronder van 60 voet lengte. De bomen waren geschikt voor masten, balken, platen, goten, spanten, hei- en seinpalen. Voorts werden te koop aangeboden enige percelen schel- en kaphout, in *de Oude Tij op Ter Heijl*, behorende aan de heer J.H. Leuringh te Tolbert.

In de publicatie van de notaris werd bij de naam van de heer A.S. Leuringh vermeld dat hij burgemeester van Leek was. Dat was op zichzelf niet onjuist, maar de opbrengst van de verkoop van de bomen zal wel bestemd zijn geweest voor de heer Leuringh persoonlijk. Dat hij ook burgemeester was, staat hier buiten.

Het zeer uitgestrekte landgoed 'Ter Heyl' - 1700 bunders - was in oktober 1853 op verzoek van de erven van baron Van Westerholt van Hackfort onder de hamer gekomen. Onder meer werden geveild *aanzienlijke Bosschen met Eiken-, Beuken- en Dennenlanen*. Abraham Santee Leuringh kocht op de veiling (een deel van) de bossen, die later bekend

stonden onder de naam 'Leuringhs bos'. Het meest aantrekkelijk om te verkopen waren in eerste instantie de kaprijpe dennen, waarmee hij reeds enkele maanden nadat ze zijn eigendom waren geworden, een begin liet maken. Later volgden meer percelen. Ook moest wel eens een veiling herhaald worden als het niet tot verkoop was gekomen.

A.S. Leuringh als erflater

Hiervoor werd in het kort de nalatenschap van Johannes Hendericus Leuringh, landbouwer op de Sintemaheerd besproken. De erfgenamen hadden een en ander te verdelen toen hij op 9 juni 1863 overleed. Tot die erfgenamen behoorde wijlen Abraham Santee Leuringh, die enkele maanden vóór zijn vader Johannes Hendericus was overleden (14 februari 1863).

Zijn beide kinderen, Mr. Johannes Leuringh en mejuffrouw Grietje Leu-

ringh, traden in zijn plaats en verwierven hun deel van de aanzienlijke erfenis. Andere erfgenamen waren de kinderen van Abrahams oudere zuster Martha Leuringh, getrouwd met Melessen, en zijn jongere broer Johannes Henricus Leuringh, boer op 'Rodenburg' bij Tolbert.

En dan was er nog iets. Toen Abraham Santee Leuringh in 1835 hertrouwde met Adriana van Roijen uit Vledder, kreeg hij een partner die niet onbemiddeld was. Adriana was de oudste dochter van Jacobus van Roijen en Margijn Jans. Van Roijen stond te boek als koopman en landeigenaar. In de omgeving van Vledder - Doldersum - had hij nogal wat onroerend goed in de vorm van boerderijen, bossen en heide. Na zijn dood vererfden die goederen op zijn drie kinderen: Stephanus Jacobus van Roijen, Adriana's oudere broer, op Adriana en op haar jongere zuster Margijn. Stephanus Jacobus van Roijen had rechten gestudeerd in Groningen. Hij werd in 1819, toen hij 23 jaar was, burgemeester van Diever en bleef dat 28 jaar. Hij overleed in 1847 toen hij 51 jaar was en woonde toen in Doldersum.

Zijn overlijden werd door de familie als volgt bekendgemaakt:

Heden avond om tien uur overleed na een smartelijk lijden van vijf maanden onze geliefde Broeder en Behuwbroeder, de Heer en Mr. S.J. van Roijen, sedert 1819 Burgemeester van de Gemeente Diever, in den ouderdom van ruim 51 jaren.

Doldersum, den 1 Junij 1847

*A. van Roijen, Uit aller naam
Eenige kennisgeving.*

Omdat hij ongehuwd was gebleven, kwam zijn nalatenschap aan zijn beide zusters. Toen Adriana Leuringh-van Roijen in 1856 overleed, leefde alleen Margje van Roijen nog als laatste van de drie kinderen, maar zij overleed te Doldersum, drie maanden na haar zuster Adriana. Margje was, toen zij 43 jaar was, nog getrouwd met Albert Offerein die bij het huwelijk 27 jaar was. Na het overlijden van zijn schoonzuster Margje van Roijen meldde Abraham Santee Leuringh zich als erfgenaam van zijn vrouw Adriana. Er moest nog wel even geprocedeerd worden maar het slot van het liedje was dat het Doldersumse erfgoed van de familie van Roijen toegevoegd kon worden aan de bezittingen van de familie Leuringh.

In 1862 werd in de Prov. Drentsche en Asser Courant krant aangekondigd dat publiek zullen worden verkocht circa 3000 dennen op stam staande te *Doldersum*, geschikt voor SLEETEN, SPOREN, TELEGRAAFHPALEN enz. De verkoop werd uitgevoerd in opdracht van de Erven Blok en van de heer LEURINGH. Hieruit wordt dus wel duidelijk dat Abraham Santee Leuringh daadwerkelijk eigenaar van de Doldersumse goederen van de familie Van Roijen was geworden. Na zijn dood kwam dit bezit in handen van zijn kinderen Johannes en Grietje Leuringh in de Tolberterstraat te Leek. Johannes zou het beheer voeren.

Eervol ontslag als burgemeester van Leek

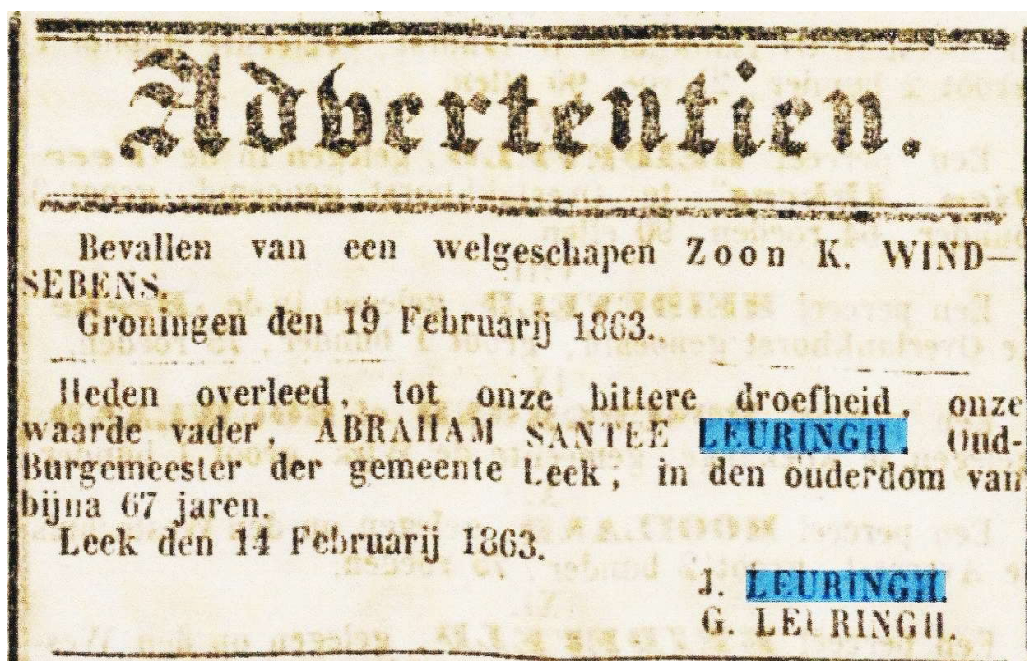
Opregte Haarlemsche Courant meldde

op 27 juni 1859 dat Zijne Majesteit op verzoek eervol ontslag heeft verleend aan den heer A.S. Leuringh als burgemeester van Leek. Hij zou worden opgevolgd door zijn zoon Mr. Johannes Leuringh.

Niet lang daarna verscheen in de Provinciale Drentsche en Asser Courant (maar ook in de andere bladen) het bericht dat tot burgemeester van de Leek is benoemd Mr. J. Leuringh en enige

tijd daarna volgde de mededeling dat Zijne Majesteit heeft goedgevonden dat burgemeester Mr. J. Leuringh ook het ambt van gemeentesecretaris vervult.

Enige jaren later overleed Abraham Santee Leuringh in het grote huis in de Tolberterstraat waar hij in 1826 met zijn eerste vrouw Saaktje Louwes zijn intrek had genomen. ■

*Heden overleed, tot onze bittere droefheid, onze waarde vader ABRAHAM SANTEE LEURINGH, Oud-Burgemeester der gemeente Leek, in den ouderdom van bijna 67 jaren
Leek den 14 Februarij 1863,
J. Leuringh, G. Leuringh.*